

ФЛОМАСТЕР

Роберт је прво сам на софи, лево од флеке коју је Свен пре неколико месеци направио црвеним фломастером. Пита како сам, да ли раде апотеке и продавнице, имам ли све што ми треба, шта ћу ако се нешто деси. Добро сам, раде, имам, неће се ништа десити. Сваког дана ме пита исто, сваког дана му исто одговарам. Овде се ништа не дешава после пет по подне. Поента затварања је да се ништа не деси, хтела бих да додам, али знам да то није паметно. Роберт каже да је жедан, устаје по чашу воде. Нема градског превоза, сви су у становима, на улицама је само полиција, хитна помоћ, достављачи на бициклима. Још првог дана сам инсталирала апликацију за доставу намирница на кућну адресу, али је никад нисам користила. Све што ми је потребно купујем пре *lockdown*-а и затварам се у стан. Радим.

Највећи део вечери проводим у дописивању с Аном. Заједно решавамо проблеме у тексту, понекад попијемо пиво на *Zoom*-у. Она је у викендици код пријатеља, вратиће се кад се град отвори. Позива ме да пођем с њом када следећи пут буду сишли у набавку. Боље је у шуми, има интернета, вутре, довољно простора за све. Волела бих да одем, једино не знам шта ћу с Робертом и децом. Он би сигурно желео да буде укључен, а ја не желим да склапам нова пријатељства с Робертом на длану.

Сви медији причају само о броју оболелих, болничким капацитетима и некој новој глобалној нормалности, па се моја лична нова нормалност чини баналном. Навикавам се на поглед с прозора собе у којој спавам, тишину у дневном боравку, назив млека које купујем. Као да сам ушла у кожу неке Анине јунакиње и истражујем куда води ова прича. Стан у коме би требало да проведем месец дана налази се у једном од социјалистичких стамбених блокова какви су се интензивно градили после Другог светског рата. На аеродрому ме је сачекао представник књижевне организације која ми је одобрила стипендију. Вози ме до стана, помаже ми с пртљагом. Идемо лифтом до дванаестог спрата, затим се спуштамо степеницама на једанаести. Не питам зашто. Пратим га као туристичког водича: овде је кухиња, спаваћа, дневна, радни простор. На први поглед, моје ново пребивалиште могло би се налазити било где на свету. *Ektor* софа боје антрацита, сенф-жута фотелја *strandmon*, бели *billy*, лабаво попуњен литературом претходних станара, књигама које су написали, превели или заборавили. Оставља ми кључеве и шифру за интернет. Пожели ми добродошлицу и срећан рад и одлази. Покушавам да се сетим када сам последњи пут била сама. И још данима нећу бити сигурна да ли је то добро или лоше.

Свен дотрчава у кадар, знојав и радостан. Показује погужван папир, на њему диносаурус јури људе и руши зграде. Приближава цртеж камери и мој екран прекрива жуто насмејано сунце које вири иза плавог облака. Где је Марго? У соби, учи. Роберт је позива, али она стварно не може да дође, има сутра тест, зашто је смара. Роберт

престаје да је смара и пита ме, први пут директно, кад се враћам кући. Роберт мисли да би за све било најбоље да се вратим док још има летова. Зар мислиш да ће укинути летове?, питам, али не чекам на одговор. Сада сам ја жедна, а морам и да пишким.

Ово је моје прво дуже путовање откако сам родила Свена, не рачунајући повремене посете родитељима за викенд. Али и тада бих са собом носила Свенову бебећу чарапицу. Њен мирис, памук на образу, Свендова стопа на мом кажипрсту, био је то плацебо који ме је тешио у раздвојености. Ништа слично нисам радила с Марго. Нас две се до Свеновог рођења нисмо ни раздвајале. А онда је ушла у пубертет, па скоро да и не разговарамо. Идем јој на живце вероватно исто онако као што Роберт зна да ме избаци из такта када од мене очекује искључиво тачне одговоре, љубав према планинарењу, свест о томе да Свен више није беба, „интелектуалну радозналост“ која га је привукла код мене када смо се упознали. Не мислим да нисам радознала, ни у ком смислу, само више не могу да водим испразне разговоре о карбонском отиску, друштвеној неједнакости, филмској продукцији која експлоатише теме потлачености и на њима баснословно зарађује. Мене више занима зашто се Марго облачи као *drag queen* медвед, али она о томе не жели да разговара. Роберт каже да је то питање узалудно, јер она ће већ за неколико месеци открити неку нову фасцинацију, једнако бесмислену за мене или било кога осим ње саме.

Кад схвати да сам отишла из разговора, Марго ипак излази из собе, мада невољно, као по казни. Носи *oversized* плишани дукс, капуљача јој гута главу, из рукава провирују само дречавонаранцасти вештачки нокти. Са врата гледам како седа на крај софе, мирна као замрзнут кадар, тек понекад трепне дугачким љубичастим трепавицама. Свен се мази између њих двоје, извија се као маче, глава му је у сестрином крилу, стопалом лупка Роберта по рамену. Роберт ћути и чека да се вратим. Притиска наочаре кажипрстом. Не могу да видим црвени зарез који рам оставља на корену његовог носа, али знам да је ту. Да га предухитрим, почињем да причам како напредује књига.

Тек сада, кад је груба фаза превода завршена, могу да размишљам о Аниној прози као уметничком делу. За мене је сваки текст загонетка коју покушавам да решим на толико нивоа, фигура од лево коцки коју прво морам да размонтирам, проучим жлебове и повезнице свих елемената, па је изнова склопим најдоследније оригиналу, располажући неким мало другачијим сетом делова. Имам среће да сам уз рукопис добила и нека Анина упутства, забележена у коментарима у документу. Уз дом здравља писало је: не преводити као здравствени центар, амбуланта итд. Дом здравља као Дом омладине, Дом синдиката, Ватрогасни дом. За обуставу рада назначила је: не штрајк. Код основне организације удруженог рада коментар је био: мислим да се ово разуме, јавите се ако је потребно појашњење. Било је много домова у том вашем социјализму, бележим у фајлу. Стављам смајли, не очекујем одговор. Ана се ипак враћа на мој коментар током једног од наших ноћних разговора. У тренутку се узнемирих, као да почиње мучна борба ставова и дефиниција, какве сам навикла да имам са Робертом. Започну кад се најмање надам, уз колач и чај, на трчању, док пребацујемо веш из машине за прање у ону за сушење. На почетку активно учествујем у разговору, онда само одобравам док Роберт не заврши. Можда се теби чини да та земља постоји само у оваквим колекцијама непостојећих појмова, каже Ана, али то ти не могу

узети за зло. Туђ живот, туђа прошлост, туђа стварност. Оно што ме растужује је то што се поражавајући број њених становника понаша као да се ради о смени природних појава када говоре о промени друштвеног уређења. Била је киша, сад је снег, сутра ветар. Или, још горе, као да је Југославија нестала попут жебене Атлантиде – потонула у море, а можда није ни постојала, само мит, непроверљива прича коју свако може да надогради како жели. Или да је сасвим негира. Ана је онда причала о здравственој заштити, праву гласа за жене из '45, радничким становима и одмаралиштима, бесплатном образовању, али ја сам и даље мислила о Атлантиди. У моментима немоћи, ретким али интензивним, када мислим да не могу ништа да учиним да Роберт ућути, да Марго проговори, да Свен престане да расте тако сурово брзо, замишљала сам како би било да једноставно нестанем, да устанем и одем, да се једном запитају где је Силвија, а да нема никога да одговори. И сада, када сам барем на неко време нестала, сада ме је стид.

У ствари, размишљам да одем код Ане, списатељице, изговарам док седам пред лаптоп, негде изван града, не знам тачно. Тамо ћемо бити изоловане, а опет слободне као да се ништа не дешава. Свен је заигран, на њега ово што сам управо изговорила не оставља утисак, могла сам да кажем и да се никада нећу вратити. Тамо ћемо имати најбоље услове за рад, покушавам да аргументујем своју потребу да се вратим тек крајем месеца, иако је то још почетком године било договорено. Роберт одмахује главом и спушта шаке на колена. Окрене се ка Марго, али она је заглавана у своје нокте, мрда прстима као да их провлачи кроз таласе. Је л' можеш да верујеш?, Роберт је изненађен, помало љут што више не може да се ослони на пандемију. Марго га погледа. Могу, каже. А онда се обрати мени, ја бих да идем, сад већ постаје непријатно, а мислим да ће потрајати. Хајде Свен, мама има нешто озбиљно да прича са татом, није за децу, хоп-хоп. И он одлази са њом, послушна играчка, сасвим заштићен у свом наивном уверењу да се ништа ружно неће десити, хвата сестрину шаку и почиње да јој прича како су диносауруси најјачи на свету зато што више не постоје.

С њима нестаје и свака могућност да се вратимо у кожу одраслих људи, образованих, забринутих за планету и друштво, спремних да прихвате различитост, способних за ненасилну трансформацију конфликта, заинтересованих за померање граница и разумевање потреба других. Роберт и ја остајемо, јаки као диносауруси, једно преко пута другог, коначно блиски у тишини. Он је заглаван у сопствену слику у доњем углу екрана, ја гледам у своје место крај њега на бледозеленој софи, тамо где је Свен пре неколико месеци пролио фломастер.